

Επιστημονική Ημερίδα

υποκριτική
και **αισχύλαιο**
δράμα

Ο ηθοποιός
μπροστά
στην πρόκληση

21_09_09

Ελευσίνα | Αισχύλεια09

Πολιτιστικό Κέντρο «Λεωνίδας Κανελλόπουλος»

Αναζήτηση Λύσεων

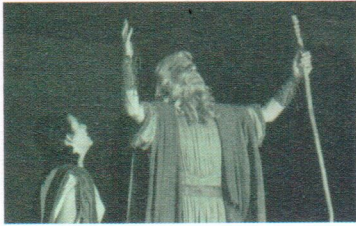
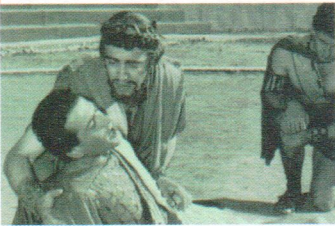
Το Κέντρο Έρευνας και Πρακτικών Εφαρμογών του Αρχαίου Ελληνικού Δράματος-«Δεσμοί», σκοπό έχει να διερευνά, μελετά και να τεκμηριώνει ό,τι σχετικό προκύπτει από την μελέτη, αλλά κυρίως από την πρακτική αναβίωσης του αρχαίου δράματος, τραγωδίας, σατυρικού δράματος, και κωμωδίας. Δημιουργεί βάση δεδομένων όπου εξαντλείται, το κατά δύνανμιν πάντα, το εύρος και το βάθος των προβληματισμών και των λύσεων που δόθηκαν και προτάθηκαν ή προγραμματίζονται πειραματικά από τους δημιουργούς που ασχολούνται συστηματικά με τη σύγχρονη ερμηνεία από σκηνής των αρχαίων δραμάτων.

Στα «Αισχύλεια», από την αναβίωση του θεσμού, οι «Δεσμοί» συμμετέχουν με συνέδρια, ημερίδες και διαλέξεις καλύπτοντας το μεγάλο φάσμα ερμηνευτικών προβλημάτων που προκύπτουν κατά τη διδασκαλία αρχαίου δράματος στον σύγχρονο κόσμο.

Φέτος η ημερίδα θα προσπαθήσει να θέσει τα καίρια θέματα της υποκριτικής του αρχαίου δράματος. Θεωρητικοί και ιστορικοί του αρχαίου θεάτρου θα προσπαθήσουν να διαφωτίσουν για τις λύσεις και τις μεθόδους που χρησιμοποιούσαν οι καλλιτέχνες του παρελθόντος πάνω στο πρόβλημα που θα μας απασχολήσει. Σημαντικοί ηθοποιοί όλων των γενεών θα καταθέσουν την πείρα τους, τις μελέτες τους, τα αδιέξοδά τους και τις προτάσεις τους πάνω στο σχεδόν άλυτο πρόβλημα του τραγικού μεγέθους, του ύψους και του μέτρου, της αισθητικής και της «ψυχολογίας», ενός τραγικού και ενός κωμικού χαρακτήρα - ρόλου. Οι εισηγητές θα αποπειραθούν να κωδικοποιήσουν τα θέματα και να καλύψουν το ευρύ φάσμα που οι σύγχρονες παραστάσεις αναπτύσσουν εκκινώντας από κλασικότερες αισθητικές και καταλήγοντας σε μεταμοντέρνες λύσεις.

Κώστας Γεωργουσόπουλος

Πρόεδρος Κ.Ε.Π.Ε.Α.Ε.Δ. -«Δεσμοί»

Αισχύλεια 09

Ο Αισχύλος, ο μεγάλος ελευσίνιος τραγικός, διεμήνυε ότι «ύβρις γαρ εξάνθουσ' εκάρπωσεν στάχυν άπης», σαν να το μάντευε πως εδώ, στη γενέτειρά του, στην πόλη όπου πρωτοκαλλιεργήθηκαν τα ευλογημένα δώρα της θεάς, στην πόλη των μυστηρίων που η ιστορία την τίμησε και την συγκαταλέγει στις πέντε ιερές πόλεις της αρχαιότητας, εδώ έμελλε να διεπράχθη η πιο μεγάλη ύβρις του ανθρώπου απέναντι στη φύση. Στην πόλη που φυλάει πιστά επί 2000 χρόνια το μυστικό των Ελευσινίων Μυστηρίων έλαχε ο κλήρος να πληρώσει βαρύτατο το τίμημα για τη βιομηχανική ανάπτυξη στο όνομα του κέρδους, με καταστροφικές συνέπειες για το φυσικό και πολιτιστικό περιβάλλον του ιερού τούτου τόπου.

Μα ο μύθος, η ιστορία, ο πολιτισμός δεν εξαφανίζονται. Άσβεστα παραμένουν ακόμα εδώ, στο λόφο των αρχαιοτήτων, στο Μουσείο, στην Ιερά Οδό, στις μεταβυζαντινές εκκλησίες, στην παραλία με τα κουφάρια των ανενεργών εργοστασίων, και κάθε Σεπτέμβρη αντιστέκονται, δείχνουν το μεγαλείο τους και γιορτάζουν, μαζί με τους ελευσίνιους, στη μεγάλη γιορτή του πολιτισμού προς τιμήν του Αισχύλου.

Οι δημοτικές αρχές της Ελευσίνας με την καθιέρωση του Θεσμού των Αισχυλείων, προσπάθησαν και κατάφεραν να προβάλλουν την περιλαμπρή και ιερή παρακαταθήκη της πόλης, να αναδείξουν τη ιστορικότητά της και να συνεχίσουν την μακροαίωνα παράδοση που θέλει την πόλη της Ελευσίνας λίκνο θεατρικής δραστηριότητας και κοιτίδα καλλιτεχνικής δημιουργίας. Μέσα από τα Αισχύλεια, που συμπληρώνουν φέτος 34 χρόνια, η πόλη υψώνει τη φωνή της, αναδεικνύοντας το παρελθόν της, φωτίζοντας το παρόν της και δείχνοντας το διαχρονικά ζωντανό κοινωνικό της πρόσωπο.

Θα ήθελα να ευχαριστήσω το Κ.Ε.Π.Ε.Α.Ε.Δ.-«ΔΕΣΜΟΙ» για τη συμβολή του στην προσπάθεια μας να δημιουργήσουμε μια άλλη Ελευσίνα, με σεβασμό στην ιστορία, τον πολιτισμό και το περιβάλλον, μια Ελευσίνα αντάξια του παρελθόντος της.

Γιώργος Αμπατζόγλου

Δήμαρχος Ελευσίνας

*η ύβρις θεριεύοντας καρπίζει της συμφοράς το στάχυ

Πρόγραμμα Ημερίδας

- 17:00** Γιώργος Αμπατζόγλου_Δήμαρχος Ελευσίνας
Χαιρετισμός
- 17:10** Κώστας Γεωργουσόπουλος_Πρόεδρος Κ.Ε.Π.Ε.Α.Ε.Δ.-«Δεσμοί»
Χαιρετισμός
- 17:20** **Πρώτη συνεδρία: Επιστημονικές ανακοινώσεις**
Πρόεδρος: Σάββας Γώγος_Καθηγητής Τ.Θ.Σ. Παν/μίου Αθηνών
- 17:20** Κυριακή Πετράκου_Αναπληρώτρια Καθηγήτρια Τ.Θ.Σ. Παν/μίου Αθηνών
«Η αντίληψη για την υποκριτική στην αρχαιότητα»
Ειδικά έργα περί υποκριτικής τέχνης στην αρχαιότητα αναφέρονται, αλλά δεν σώζονται. Ωστόσο υπάρχουν αρκετές (αρχαίες) φιλολογικές μαρτυρίες για τις απαιτήσεις που είχαν διαμορφωθεί σχετικά με την υποκριτική -η οποία ονομάζεται έτσι, όπως επίσης και υπόκρισις-, και αρκετά ανέκδοτα, αποκαλυπτικά των τεχνικών – και τεχνασμάτων – των αρχαίων υποκριτών του ελληνικού και ρωμαϊκού θεάτρου, ώστε να συγκινούν το κοινό τους. Με βάση ειδικές εργασίες, αλλά κυρίως τις ίδιες τις αρχαίες πηγές, επιχειρείται μια σύνοψη των αρχαίων πληροφοριών και σχολίων, ώστε να αναλυθούν οι αρχαίες απόψεις επί του θέματος, η εξέλιξή τους από τις απαρχές (6ος αι. π.Χ.) έως τους πρώτους αυτοκρατορικούς χρόνους και ορισμένες συγκρίσεις με τις σημερινές αντιλήψεις.
- 17:40** Ευαγγελία Μιμίδου_Διδάκτωρ Τ.Θ.Σ. Παν/μίου Αθηνών
«Οι υποκριτές του αρχαίου δράματος στην αγγειογραφία»
Η συγκεκριμένη εισήγηση βασίζεται όχι μόνο στα γραπτά μνημεία (φιλολογικές πηγές), αλλά και στα στοιχεία όψεως, στην προκειμένη περίπτωση στα αγγεία, ένα πλούσιο εποπτικό υλικό, στο οποίο είναι φανερή η επίδραση του θεάτρου στην τέχνη. Η παρούσα ομιλία πρόκειται να εστιάσει στα πρόσωπα του αρχαίου δράματος (π.χ. παιδαγωγούς, τροφούς, μέλη του χορού), που απαντώνται σε αττικές και κατω-ιταλιωτικές αγγειογραφίες, καθώς και στην ενδυμασία και στα αντικείμενα που κρατούσαν οι υποκριτές (π.χ. ξίφη, δόρατα, θύρσους κ.τ.λ.), προκειμένου να τονίσουν την ανδρεία των ηρώων που ενσάρκωναν.
- 18:00** Αικατερίνη Κοντεκάκη_Θεατρολόγος
«Η συμβολή του Αριστοτέλη στην Υποκριτική και τη Σκηνοθεσία. Μια διαφορετική προσέγγιση του “Περί Ποιητικής”»
Αριστοτέλης ο Σταγειρίτης (384-322π.Χ.), ένας από τους σπουδαιότερους διανοητές του αρχαίου κόσμου. Απορρίπτοντας τη Θεωρία των Ιδεών του δασκάλου του Πλάτωνα για το διχασμό του κόσμου σε αισθητό και ιδεατό, ασχολήθηκε με την έρευνα των συγκεκριμένων όντων της φύσης, το τότε τι. Θεμελιωτής της Λογικής σκέψης και πολυγραφότατος, άφησε σαν παρακαταθήκη μεταξύ άλλων στην ανθρωπότητα και το πρώτο θεωρητικό εγχειρίδιο για το Θέατρο, το «Περί Ποιητικής» (334-330π.Χ.), όπου διατύπωσε την άποψη ότι πηγή της ποιητικής δημιουργίας είναι η ανθρώπινη τάση για μίμηση. Το εγχειρίδιο, αφιερωμένο στην Τραγωδία, συμπεραίνει ότι αυτή παρουσιάζει τον άνθρωπο ανώτερο από το μέσο τύπο «ως μίμησις πράξεως σπουδαίας και τελείας», ενώ αντίθετα η κωμωδία στην κατώτερη και ιδιαίτερα γελοία εκδοχή του.
Βέβαια η συμβολή του Αριστοτέλη δεν έγκειται μόνο στον περίφημο Ορισμό της Τραγωδίας. Η Ποιητική περιέχει ακόμη και σκηνοθετικές οδηγίες προς τους επίδοξους δραματικούς ποιητές, που στην αρχαιότητα ήταν συνήθως και σκηνοθέτες των έργων τους.
- 18:20** Βαρβάρα Γεωργοπούλου_Λέκτ. Τ.Θ.Σ. Παν/μίου Πελοποννήσου
«Ο Αλέξης Μινωτής και η υποκριτική του αρχαίου δράματος»
Η επιλογή του Μινωτή οφείλεται στο ότι ο ηθοποιός ασχολήθηκε διεξοδικά με το αρχαίο δράμα πρακτικά αλλά και θεωρητικά. Η εισήγηση θα βασιστεί:
1. Στις σημαντικότερες παραστάσεις αρχαίου δράματος στις οποίες ο Αλ. Μινωτής συμμετείχε ως ηθοποιός ή και σκηνοθέτης. 2. Στα θεωρητικά του κείμενα, στα οποία αναλύει διεξοδικά τους προβληματισμούς του σχετικά με τον τρόπο παρουσίασης των αρχαίων κειμένων και ειδικότερα την υποκριτική. 3. Στην κριτική πρόσληψη των παραστάσεων. Στόχος να δοθεί το στίγμα της προσωπικής κατάθεσης του ηθοποιού στο αρχαίο δράμα και η προσφορά του στον απαιτητικό, πολυσυζητημένο και στην ουσία άγνωστο αυτόν τομέα .

18:40 Διάλειμμα

19:00 Δεύτερη συνεδρία: Στρογγυλή Τράπεζα

Πρόεδρος: Κώστας Γεωργουσόπουλος

Στη στρογγυλή τράπεζα συμμετέχουν οι ηθοποιοί:

Γιώργος Αρμένις, Γιάννης Βόγλης, Στεφανία Γουλιώτη, Λυδία Κονιόρδου, Στέφανος Κυριακίδης, Νικήτας Τσακίρογλου

21:00 Τρίτη Συνεδρία: Παρουσίαση Work in Progress των Εργαστηρίων

21:00 Ύμνος προς τη Δήμητρα

Η παράσταση βασίζεται στον ύμνο προς τη θεά Δήμητρα που μας σώζεται από τον 7ο-6ο π.Χ. αιώνα. Στόχο έχει να τιμήσει τόσο την Αρχαία Ελευσίνα όσο και τη σημερινή και προέκυψε από πολύμηνη σεμιναριακή δουλειά της σκηνοθέτιδος με τους ηθοποιούς πάνω στην μέθοδό της.

Μετάφραση: Δημήτρης Π. Παπαδίστας – Ελένη Λαδιά

Σκηνοθεσία: Μίρκα Γεμεντζάκη, Επιστημονική συνεργάτις: Καλλιόπη Παπαγγελλή

Επιμέλεια κίνησης: Γιάννα Καντούνη, Φωτισμοί: Φίλιππος Κουτσαφτής

Κοτούμια: Εδουάρδος Γεωργίου, Τραγούδι: Νάνα Παπαδάκη

Ερμηνεία: Μαρία Κασάνη, Νάνα Παπαδάκη, Αλεξία Φωτιάδου, Γεωργία Στουραϊτή.

Διάρκεια : 55'

22:00 ΔΑΡΕΙΟΣ (Ύλικό σε εξέλιξη)

Σύλληψη - Σκηνοθεσία: Γιώργος Ζαμπουλάκης

Προσωπεία: Θάνος Βόβολης

Χορογραφία: Όλια Λυδάκη

Ερμηνεία: Χ. Αυλωνίτη, Α.Βασιλοπούλου, Π. Γεωργοπάλης, Γ. Γιόκοτος, Μ.Δημητρίου, Δ. Κλάδης, Μ. Κολοκοτρώνη, Α. Κρητικού, Μ. Κυρίου, Τ. Κωνσταντινίδου, Χ.

Κωστόπουλος, Δ. Μοσχονάς, Μ. Παπαδέα, Μ. Πετρίδου, Π. Σταυρόπουλος, Χ. Τζωρτζάκης.

Το κείμενο που ακούγεται είναι σε μετάφραση Τάσου Ρούσσου.

Η παρουσίαση είναι αποτέλεσμα δεκαήμερου σεμιναρίου που διοργάνωσε το Κ.Ε.Π.Ε.Α.Ε.Δ. -«ΔΕΣΜΟΙ» στα πλαίσια αφενός της έρευνας και πρακτικής προσέγγισης δομικών και μορφικών ζητημάτων στο Αρχαίο δράμα, όπως το προσωπείο, και αφετέρου της αναζήτησης αναλογιών και συγκλίσεων της τραγωδίας με άλλες μορφές σύγχρονης σκηνικής τέχνης όπως το butoh. Χορός που εξερευνά μέσα από το σώμα την έκφραση μιας εσωτερικής εμπειρίας που ξεπερνά τα ατομικά δεδομένα του ερμηνευτή και φτάνει στα βάθη του συλλογικού υποσυνείδητου.

Κατά την διάρκεια του σεμιναρίου και μέσω εντατικών ασκήσεων για το σώμα, τη φωνή και την ενέργεια ερευνήθηκαν τα παρακάτω θέματα:

Το προσωπείο ως όργανο για τη σκηνική μεταμόρφωση του ηθοποιού.

Το ακουστικό προσωπείο ως αντηχείο για την φωνή του ηθοποιού.

Το προσωπείο και η παραγωγή του ήχου. Κείμενο / Μέτρο / Ρυθμός.

Το προσωπείο ως μέσο για τη δημιουργία του Χορού. Προσωπείο και ρόλος.

Τα προσωπεία της παρουσίασης είναι σχεδιασμένα για τις ανάγκες προβών και σεμιναρίων. Ευχαριστούμε τον κο Θάνο Βόβολη για την παραχώρησή τους.

Ευχαριστούμε θερμά το Κέντρο Μελέτης και Έρευνας του Ελληνικού Θεάτρου - Θεατρικό μουσείο για την παραχώρηση του οπτικοακουστικού υλικού.

Γενική Οργάνωση Ημερίδας

Κέντρο Έρευνας και Πρακτικών Εφαρμογών του

Αρχαίου Ελληνικού Δράματος-«Δεσμοί»

Επιστημονική Ευθύνη

Κώστας Γεωργουσόπουλος_Φιλολόγος, Κριτικός Θεάτρου, Επίτιμος Διδάκτωρ

Τ.Θ.Σ Πανεπιστημίου Αθηνών

Επιστημονική Έρευνα

Έφη Βασιλείου_Θεατρολόγος

Μάρθα Κοσκινά_Θεατρολόγος

Συντονισμός Διεξαγωγής Ημερίδας

Θεοδώρα Λοϊζου_Βιβλιοθηκονόμος

Οργανωτική Υποστήριξη

Γλυκερία Παπαγεωργίου_Μεταφράστρια

Ο ηθοποιός μπροστά στην πρόκληση

Το 1991 το Διοικητικό Συμβούλιο των «Δεσμών», επιθυμώντας να ανταποκριθεί σε ένα αίτημα δεκαετιών του πνευματικού και θεατρικού κόσμου για τη λειτουργία στην Ελλάδα ενός φορέα αποκλειστικής ενασχόλησης και αναφοράς σχετικά με όλες τις θεωρητικές και πρακτικές πτυχές του αρχαίου ελληνικού δράματος, αποφάσισε την ίδρυση στην Ελλάδα του πρώτου –και μοναδικού έως σήμερα– Κέντρου Έρευνας και Πρακτικών Εφαρμογών του Αρχαίου Ελληνικού Δράματος- «Δεσμοί». Το Κ.Ε.Π.Ε.Α.Ε.Δ.-«Δεσμοί» είναι διεθνές και έχει την έδρα του στην Αθήνα. Επιχορηγείται από το Υπουργείο Πολιτισμού, καθώς και από άλλους δημόσιους και ιδιωτικούς φορείς. Στόχοι του Κ.Ε.Π.Ε.Α.Ε.Δ.-«Δεσμοί» είναι η προαγωγή της θεωρητικής μελέτης και έρευνας γύρω από το αρχαίο ελληνικό δράμα, η ανάπτυξη του προβληματισμού και η προώθηση του επιστημονικού και καλλιτεχνικού διαλόγου γύρω από τα ζητήματα που αυτό θέτει.

Απόδειξη των παραπάνω είναι οι πολυεπίπεδες δραστηριότητές του που εκτείνονται από την έρευνα και την επιστημονική τεκμηρίωση μέχρι τις πρακτικές εφαρμογές. Η διοργάνωση σεμιναρίων, συμποσίων και παραστάσεων, η συγκρότηση βάσης δεδομένων για το αρχαίο δράμα, η στήριξη της προσπάθειας νέων δημιουργών, η παρέμβαση στα εκπαιδευτικά πράγματα και οι εκδόσεις είναι μερικά μόνο από τα ενδιαφέροντά του.

Από την ίδρυσή του το Κ.Ε.Π.Ε.Α.Ε.Δ.-«Δεσμοί», κατανοώντας τη σημασία της συμβολής του ηθοποιού στη θεατρική δημιουργία και παράσταση, έδωσε βάρος στην τεχνική και θεωρητική του κατάρτιση μέσω της διοργάνωσης σεμιναρίων με σημαντικούς δημιουργούς από τον χώρο του αρχαίου δράματος στον οποίο εξειδικεύεται.

Έχουν διδάξει κατά καιρούς σημαντικοί άνθρωποι του θεάτρου, όπως οι: Κώστας Γεωργουσόπουλος, Λυδία Κονιόρδου, Νικήτας Τσακίρογλου, Γιώργος Μιχαλακόπουλος, Φάνης Κακριδής, Γιώργης Γιατρομανωλάκης, Ελένη Βαροπούλου, Έλενα Πατρικίου, Ανθή Ανδρεοπούλου, Νίκη Τριανταφυλλίδη, Γιάγκος Ανδρεάδης, Μιχάλης Μερακλής, Ασπασία Παπαθανασίου, Σταύρος Ντουφεξής, Σωτήρης Χατζάκης, Στάθης Λιβαθινός, Σταύρος Τσακίρης, Μάρθα Φριντζήλα, Δημήτρης Λιγνάδης, Νίκος Διαμαντής, Δήμος Αβδελιώδης, Έρση Πήττα, Απόστολος Βέττας, Γιάννης Μετζικώφ, Νατάσα Ζούκα, Αγγελική Στελλάτου, Γιώργος Ζαμπουλάκης, Κωνσταντίνος Ζαμάνης, Μάγδα Ζωγράφου, Μάνος Ποντικάκης, Γιώργος Μπουντουβής, Σοφία Μιχοπούλου, Αποστολία Παπαδαμάκη, Λάμπρος Λιάβας, Ζουζού Νικολούδη, Δημήτρης Οικονόμου, Γιάννης Μαργαρίτης, Σπύρος Σακκάς, Σωκράτης Σινόπουλος, Γιάννα Φιλιππούλου, Μίρκα Γεμεντζάκη, Δημήτρης Μαυρίκιος, Γιώργος Κουρουπός, Anatoli Vasiliev, Tapa Sudana, Irina Promptova, Kalamandalam Karunakaran, Nina Parry, Emanuel Schaeffer και πολλοί άλλοι.

Το Κ.Ε.Π.Ε.Α.Ε.Δ.- «Δεσμοί», πιστό στη στοχοθεσία του, θέτει στο επίκεντρο τον ηθοποιό, και σε συνεργασία και πάλι με τον Δήμο Ελευσίνας διοργανώνει την Ημερίδα «Υποκριτική και αρχαίο δράμα». Επιθυμώντας να προσεγγίσουμε το θέμα τόσο από θεωρητική όσο και από εμπειρική σκοπιά, το πρόγραμμα θα περιλαμβάνει επιστημονικές ανακοινώσεις, στρογγυλή τράπεζα με ηθοποιούς με σημαντική πορεία στο χώρο του αρχαίου δράματος, προβολή φωτογραφιών και αποσπασμάτων από παραστάσεις αρχαίου δράματος. Οι εργασίες της Ημερίδας θα ολοκληρωθούν με την παρουσίαση work in progress των δύο σεμιναρίων που διοργανώνονται στα πλαίσια της Ημερίδας.

Διοικητικό Συμβούλιο

Πρόεδρος

Κώστας Γεωργουσόπουλος_Φιλολόγος, Κριτικός Θεάτρου, Επίτιμος Διδάκτωρ Τ.Θ.Σ. Παν/μίου Αθηνών

Αντιπρόεδρος

Γιώργος Μιχαλακόπουλος_Ηθοποιός, Σκηνοθέτης

Διευθύνουσα Σύμβουλος

Λυδία Κονιόρδου_Ηθοποιός, Σκηνοθέτις

Μέλη

Δημήτρης Σπάθης_Ομότιμος Καθηγητής Τ.Θ.Σ. Παν/μίου Αθηνών

Έρση Πήττα_Χορογράφος

Σωτήρης Χατζάκης_Σκηνοθέτης

Αλίκη Μπακοπούλου-Χωλς_Ομότιμη Καθηγήτρια Θεατρολογίας του τμήματος Αγγλικής Γλώσσας και Φιλολογίας του Παν/μίου Αθηνών

Δήμος Ελευσίνας_Επιτροπή Διοργάνωσης «Αισχυλείων»
Χατζηδάκη & Δήμητρος, Ελευσίνα, Τ:210 5543323, 210 5548997
www.aisxylia.gr

**Κέντρο Έρευνας & Πρακτικών Εφαρμογών του Αρχαίου
Ελληνικού Δράματος-«Δεσμοί»**
Αρκτίνου 12, Αθήνα, Τ: 210 7214050, 210 7251173
E: ancdrama@otenet.gr, www.ancientgreekdrama.gr